

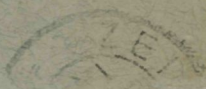

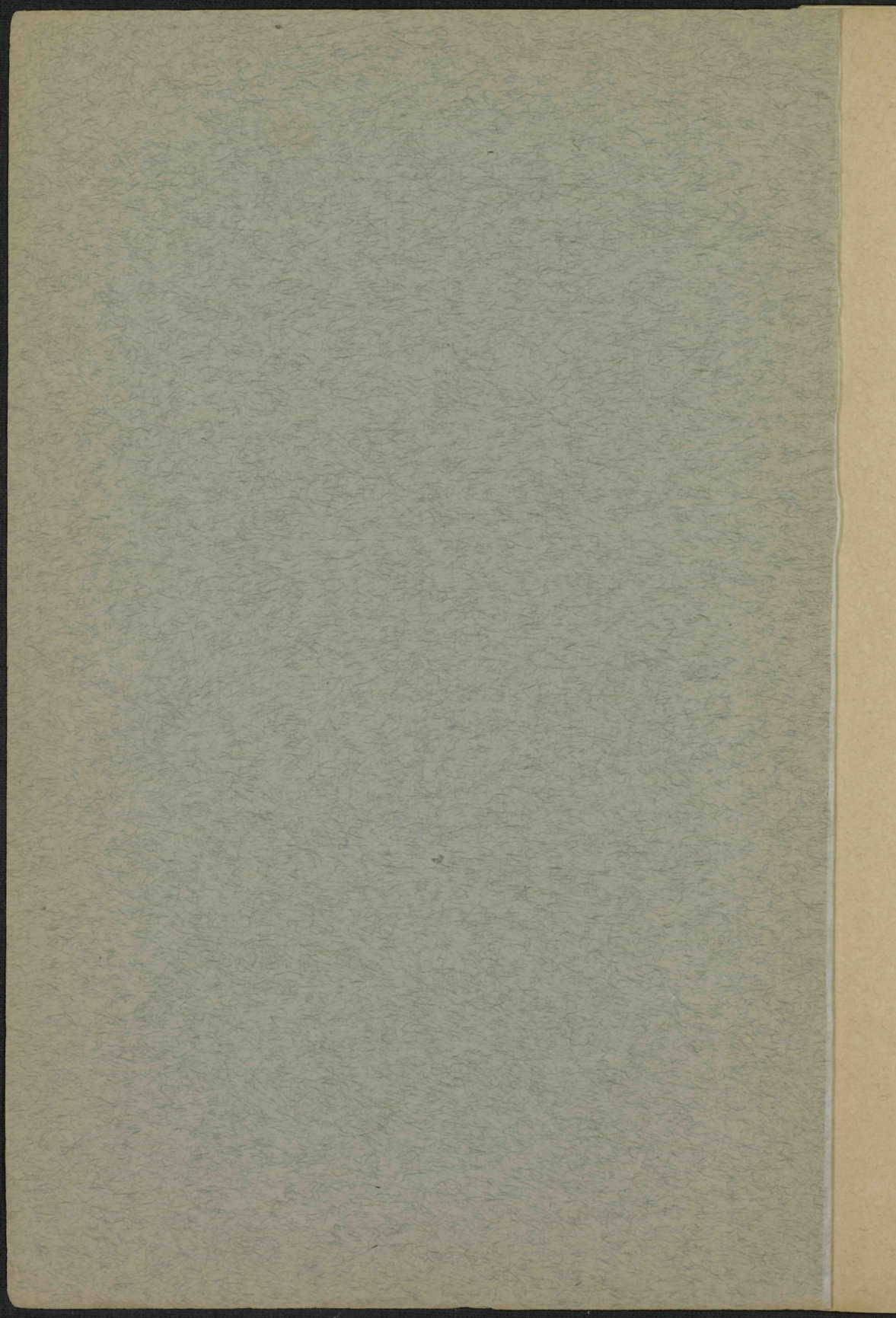
Overdruk uit het Tijdschrift voor
Zendingswetenschap „Mededeelingen”

Stichting Papua
Cultureel Erfgoed

BK / 140 / 53

1875
1876
1877
1878
1879
1880
1881
1882
1883
1884
1885
1886
1887
1888
1889
1890
1891
1892
1893
1894
1895
1896
1897
1898
1899
1900

Op Roon begint de Victorie (II).

Door J. Metz Gzn., Oud-Zendeling der U.Z.V.

Februari 1897 schrijft de eenzame pionier over het voorbij gegane jaar. Het voornaamste bericht was wel dat van de Kerstfeestviering. Hij schrijft dan zoo heel eenvoudig: „Het was voor mij een heele uitgaaf, maar de menschen moesten toch iets hebben. Ach, die tractatie is het eenige dat zij van het Kerstfeest verlangen. Hoe gaarne zou ik een verblijvend verslag van mijn arbeid u toezenden, maar de waarheid getrouw blijvend kan ik niets anders melden. De handelaren brengen met elke boot zoo veel moois. Goederen worden op crediet verstrekt en zoo zijn er menschen die heel wat schuld hebben. Kan die schuld niet betaald worden, dan heeft een Papoea daar geen onrustigen nacht door. Hij heeft het goed gehad en heeft het niet meer. Betaling heeft hij er niet voor. De handelaar moet nu maar zien hoe hij die krijgt! En, waar zoo veel van het aardsche goed aanwezig is, kan men wat ik aanbied best missen. De Heer geve dat dit nog eens verandere! Op Hem het oog gericht en het alleen van Hem verwacht. Hij verhoore de gebeden die dagelijks worden opgezonden voor de komst van het Gods Rijk op Nieuw-Guineeel!” Die gebeden zouden heerlijk verhoord worden maar . . . dan zou de trouwe dienstknecht reeds jaren zijn ingegaan tot de rust van Gods volk.

Dat jaar 1896 bracht niet de minste toenadering. Het volk vierde dat jaar geen extra feesten. Er werd nog zooveel rouw gedragen over overledenen. Van één man die gestorven was, schreef Bink: „Menschelijkerwijs gesproken had die man in leven kunnen blijven. Hij en zijn familie vertrouwden een man van Galela. Die had den patiënt de verzekering gegeven dat er een booze geest in zijn lijf was. Voor één rijksdaalder zou hij hem er wel uitdrijven. Nu ging men beproeven dat geld bij

den zendeling te leenen. Natuurlijk gaf hij hun het begeerde geld niet, maar wel een waarschuwing niet naar dien bedrieger te luisteren. Deze nam toch zijn slachtoffer onder behandeling. Toen hij sterk bezweet was moest hij op de tocht gaan zitten en diende hij den lijder een stortbad toe waar in eenige boombladeren geworpen waren. De kunststukken waren toegepast en de patiënt bezweek. De Galelarees beweerde dat de dood het gevolg was van de medicijnen van den zendeling. Spreek dat nu maar eens tegen".

In September van dat jaar had Bink het groote voorrecht om aan 6 volwassenen en 2 kindertjes den H. Doop toe te dienen. Na zooveel jaren arbeid de eerstelingen! Wat was dat een goede dag voor Bink. De kerk was dien dag tamelijk bezet. Den daarop volgenden Zondag werd het H. Avondmaal bediend aan veertien personen. Het leek of de morgen ging dagen.

Eind October kwam de Resident van Ternate met zendeling Jens op Roon. Broeder Bink reisde mee naar Windessi. Daar zou men collega Van der Roest aan boord nemen en een reis naar Wandammen maken. Het plan kwam niet tot uitvoering. In de zendingswoning te Windessi heerschten de pokken en, om besmetting te voorkomen, keerde het schip terug.

De laatste maanden van 1896 waren zeer moeilijk. Twee van Bink's pleegkinderen stierven. Eerst een volwassen meisje dat op Windessi was bij de familie Van der Roest. Dat vrouwtje stierf aan de pokken. Toen stierf Woensdag, zijn vrijgekochte pleegzoon. En dan zegt Bink: „Ik heb geweend bij zijn lijk als een vader aan wien de liefste zoon ontruikt wordt". Zestien jaren geleden had hij hem op Manokwari gekocht. Zijn eigenaar had geld noodig en voor f 80.— verkocht hij dien jongen. Het ventje stond te rillen en te beven. Zijn meester slingerde hem van zich af en zijn zoontje, wiens speelkameraadje hij was, gaf hem een trap tot afscheid. Het kostte heel wat moeite hem tot bedaren te brengen en te overtuigen dat de blanke hem niet slachten en opeten zou. Woensdag had zijn toewan lief en deze hield veel van den achterlijken jongen. Zijn laatste woord was tot zijn aanstaande vrouw: „De Heer Jezus roept mij, ik ga je verlaten!" Den

volgenden dag werd op Roon de eerste Christen-Papoea begraven. Een paar menschen uit de bevolking zeiden tot Bink dat hij Woensdag heel mooi begraven had! Zij hadden gezien dat ik hem liefhad. Ik had geweend, maar niet uit de aardigheid. Hij was toch niet mijn zoon, maar mijn slaaf. Zij deden zoo niet. Wat de zendeling er op geantwoord heeft is niet beschreven, maar wel de bede dat uit dit verlies winst mocht komen.

Bink ging spoedig naar Windessi. Daar trof hij de familie Van der Roest aan in zeer moeilijke omstandigheden. Zeven pleegkinderen waren daar gestorven. Het dorp was als verlaten, uit vrees voor den pokken-geest. Bink nam de familie Van der Roest met zich mede naar Roon. Daar werd haar, eenige dagen na aankomst, een dochttertje geboren. De collega's waren elkander tot steun en troost, vooral toen spoedig de kleine door den Heer werd weggenomen. Het waren zeer moeilijke dagen. Het volk was angstig voor de steeds meer naderende pokziekte. Op Gods groote liefde en Zijn ernstig vermaan kon de zendeling hen wijzen. Tot hier toe had God hen gespaard. Maar er kwamen andere stemmen tot dit volk. Te Waar was een konoor opgestaan. Deze ried het volk aan tot ijverig zingen en dansen, dan zou de gevreesde ziekte niet komen. Met het stoomschip, dat telkens op Roon kwam, zou nu nog een schip mee komen, geladen met rijksdaalders en geweren en stukken blauw katoen. Dat schip zou bestuurd worden door Manseren Jesoes. Onder het volk zou hij al die schatten verdeelen. Toen het mailschip op Roon kwam was dat tweede, dat beloofde schip, niet mee gekomen. De konoor wist te vertellen dat het schip oponthoud had gekregen, maar over drie maanden is het er zeker. Zoo lang het verwachte schip uitbleef hield het volk zich aan zijn raadgevingen, want zingen en dansen viel wel in den smaak. Toch waren er eenigen die het niet vertrouwden en gewoon zeiden: „Je liegt! Je wilt ons geld hebben. Bij toenan krijgen wij de medicijnen zonder betaling!”

De pokziekte werd niet weggezongen. In Februari 1897 stierf de eerste lijder en in korten tijd telde men 90 sterfgevallen. Van elders werd die besmetting aangebracht. Een man haalde zijn zieke zuster van de vaste kust. Zij werd in zijn

huis neergelegd. Bink waarschuwde en gaf raad, maar niemand luisterde. Binnen 5 dagen was twee derde der bevolking aangetast. Genoemde man en zijn zuster stierven het eerst. Toen ontvluchtte men dat huis en verstrooide zich de bevolking, de besmetting overal heen brengende. Een ziek meisje werd bij haar grootouders gebracht en er stierven zes personen. Slechts weinige bewoners bleven in het dorp. Sedert half Maart waren de bewoners van het zendingserf en eenige handelaars en een paar menschen van Jendé de eenige aanwezigen. De bewoners van het zendingshuis bleven voor de ziekte gespaard. Een zeer ernstige tijd was het voor de bevolking en Bink sprak de hoop uit dat dit alles tot bekeering des harten mocht leiden. Helaas, alles bleef hetzelfde. Toen de epidemie verdween rustte op de overlevenden de plicht de gestorvenen te dienen en te eeren. De rouw over de dooden moest worden afgelegd (weggeworpen zeggen de Papoea's). Al het oude bleef gehandhaafd. Het leed was voorbij.

In de maand Mei had Br Bink weer een zeer droeve ervaring. Een der dorpschouffden, de Sahooi, was catechisant en zou Christen worden. Deze had bij geruchte gehoord dat zijn vrouw met een man in ongeoorloofde betrekking had gestaan. Dat gerucht was laster. Op zekeren avond, toen hij nauwelijks was thuis gekomen van een verre reis, sloop hij als een tijgerkat onder het huis van den verdachte. Daar stiet hij, door een reet van den vloer der woning, zijn lans in het lichaam van zijn vijand en vertrok naar Jopengaar. Een maand daarna was hij weer terug en ging heel vriendelijk naar den zendeling toe. Deze weigerde den moordenaar een hand te geven en zei hem, kort en goed, dat hij zijn daad slecht vond. De man werd boos en vertelde niet verder te willen leeren. Bink vertelde hem dat hij zijn vriend wilde zijn als hij zijn misdaad beleed. Alleen op praatjes van een jaloersche vrouw had hij een man, die niemand kwaad deed, verraderlijk vermoord. Dät zag de schuldige niet in en dreigde Roon te verlaten en naar Meos Waar te gaan. Denzelfden dag reisde hij af en met smart zag ik hem gaan.

Nog één jaar, het laatste zijns levens, had de eenzame broeder een ander leven. Eind 1897 kwam de familie Van der Roest bij hem inwonen. Zendeling Van Balen was van verlof terug

gekomen. Op Windessi was voor twee zendelingen geen arbeid, dus kwam de jongste collega zoo lang bij den ouden inwonen. Eerlang zouden zij beiden naar de Wandammenbaai gaan om een plaats voor een nieuwen post te zoeken. Het was meer dan tijd dat de oude Bink eenigen steun ontving in zijn verlatenheid. Aan hem mocht wel eenige liefdevolle zorg besteed worden. Nooit had hij zich ontzien. Met zoo heel weinig was hij tevreden. Voor anderen leefde hij. Hij leed veel aan malaria, maar dat telde hij niet. Toen de familie Van der Roest bij hem inwoonde bemerkte zij dat zijn lichaam gesloopt werd door Indische spruw. Bink luisterde naar vriendenraad. Den post kon hij aan vertrouwde vervangers overgeven en hij vertrok met ziekteverlof naar Java. De collega's in de baai zagen hem met zorg vertrekken. Te Modjowarno werd hij door de familie Dr Bervoets liefderijk opgenomen. Dat verblijf en de geneeskundige behandeling deden wonderen. De groote hartelijkheid daar ondervonden kon hij niet genoeg prijzen. De krachten keerden weer en . . . ofschoon hem dringend aangeraden werd nog een poos te blijven, hij keerde weer naar zijn land en volk.

In de dagen dat de oude broeder op Java het goede genoot en Van der Roest op Roon als vervanger arbeidde, beleefde deze niet veel vreugde van de bevolking. Het leek wel of men tot dien tijd gewacht had om oude veeten te vereffenen. De Biakkers zagen hun kans schoon en overvielen de Rooners. Zeven slachtoffers vielen en met een aantal gevangenen keerden de Biakkers terug. De Rooners konden zich weer wreken. Het gelukte hun en zij doodden eveneens zeven Biakkers en konden hun gevangen genomen stamgenooten inlossen. Een groote massa ruilartikelen hadden zij betaald. De zaak kon dus als afgedaan gerekend worden. Zóó dachten de Rooners er niet over. Steeds trokken zij er op uit om Biakkers dood of levend in handen te krijgen.

De tijd van zending Van der Roest op Roon besteed bracht ook al geen toenadering. Alles bleef bij het oude. Kerstfeest werd gevierd, maar dát was niet zooals de bevolking dat gewend was. Alleen schoolkinderen kregen geschenken. De Rooners zullen toen ook wel gezegd hebben: „De oude is beter!”

Zeer gelukkig en dankbaar was zendeling Bink toen hij, zoo goed als hersteld, op zijn post terugkeerde. Alles vond hij weer zooals hij het verlaten had. De oude en de jonge Rooners waren ook dezelfde gebleven, nog even ver van God en Zijn dienst. Hij genoot van de samenleving met den jongen collega en zijn gade. Bink nam het er eens van en ging zelfs eenige dagen logeeren bij zijn ouden collega op Windessi. Wat was Bink gelukkig toen hem gemeld werd dat hij uit zijn vaderstad honderd gulden zou ontvangen. Voor dat geld zou hij Doop- en Avondmaal-stel aanschaffen en, als hij nog eenig geld overhield, dan daarvan kerklampen aanschaffen, opdat hij ook een enkelen maal avondkerk zou kunnen houden.

De dagen van gelukkig samenzijn gingen snel voorbij, Op Roon was voor geen twee zendingen arbeid te vinden. Toen zendeling Van der Roest overplaatsing kreeg naar Halmahera, waar de Heere God een heerlijke opwekking verwekt had, nam hij die overplaatsing met groote dankbaarheid aan. Op Halmahera was nijpend tekort aan zendingen en op Papoea was nog één te veel!

Op den oudejaarsdag 1898 vertrok de familie Van der Roest en bleef de oude broeder weer in de eenzaamheid. Wie had toen gedacht dat zijn dagen geteld waren? Hij werkte zoo lang het dag was. Wie nam notitie van hem? Wie zorgde voor hem? Ach, zijn pleegkinderen waren goed. Zij zorgden voor hem zooals zij meenden dat het goed was en leefden hun eigen leventje. Zij vonden al die omstandigheden zoo heel gewoon. Ook dat toewan zoo veel chinine slikte. Wat wisten zij van vermoeidheid, kou, hoofdpijn, duizeligheid, verlatenheid? Ach, wat wisten die menschen van al zulke omstandigheden? Het laatst van April werd het alles veel erger. Hij zeide hun een gevoel te hebben of er een spoorrein door zijn hoofd bonsde. Zijn jongens vroegen of zij toewan Van Balen zouden roepen, maar dat had hij niet gewild. Eindelijk konden de jongens het niet langer uithouden. Eenigen sprongen in de prauw naar Windessi. Den derden Mei kwamen zij daar aan en meldde dat hun toewan sedert den vorigen dag bewusteloos lag. Zoo gauw de motor kon draaien vertrok Van Balen naar Roon, de prauw met boodschappers op sleeptouw meenemende.

Nog voor zonsondergang kwam de motor binnen. Daar vond Van Balen den stervende bewusteloos. Slechts eenmaal, toen hij de hand van zijn trouwen vriend drukte, meende hij uit een lichten druk te bemerken dat er eenig bewustzijn was. Om half elf blies de eenzame den laatsten adem uit. Zijn lijden was voorbij! De doodsoorzaak bleek midden-oor-ontsteking geweest te zijn. Dat leven, vol raadselen, was geëindigd. Ontbonden en met Christus! Dát was zijn verlangen, dát verklaarde hij het beste te zijn en wij, die hem gekend hebben, dankten God dat hij de vreugde zijns Heeren was ingegaan. Een getrouw en nederig dienstknecht van Christus was bevorderd tot heerlijkheid! Nimmer had hij zichzelf gezocht. Anderen te dienen zijn ideaal. Christus te volgen zijn vreugde, sterven werd zijn gewin. Nauwlijks 54 jaar en de helft zijner jaren aan den zendingsarbeid gewijd. Op zijn arbeid werd slechts spaarzaam vrucht gezien. Maar zeer zeker heeft de Heer des oogstes tot hem gezegd: Wel gij goede en getrouwe dienstknecht! Over weinig zijt gij getrouw geweest, over veel zal Ik u zetten!

Toen de morgen, na den stervensnacht, aanbrak, waren Van Balen en de pleegzonen van den overledene druk aan den arbeid om de kist gereed te maken die het stoffelijk overschot zou bevatten. In den laten middag hebben zij het uitgedragen. Naar het vriendelijk kerkje ging men en daar werd, voor het platvorm, de kist neergezet. Hier sprak zijn oude en trouwe broeder Van Balen, over den heengegane. Over zijn groote liefde, betoond in zijn jarenlangen arbeid, sprak hij. Zijn liefde tot zijn God, zijn liefde voor het volk van Papoea. Zijn eenigst verlangen was om zielen te winnen voor God en Zijn dienst. Toen de spreker handelde over de liefde Gods, voor de bevolking van Papoea, schrijnde het door z'n ziel. In de kerk werd eerlijke droefheid betoond, maar daar buiten, op het erf, vlak voor de raamopeningen, stonden de heidenen te praten en te lachen! Wat trokken zij het zich aan dat sterven van dien vreemdeling. Wat hadden zij met zijn God te maken? Rauwe, onaandoenlijke onverschilligheid was de grondtoon huns harten. De kist werd uitgedragen. Tusschen kerk en woonhuis was de geopende groeve, daar werd stof tot stof verzameld. Dát was het zesde graf dat getuigde van een onaandoenlijk heidendom, maar ook van Gods trouw.

de kerk gaan en zich vervelen? De weinige Christenen, voor zoover zij ter plaatse waren, kwamen nog wel. Het was goed te bemerken dat leiding ontbrak en de Christenen afzakten. De consulent trachtte eenige der vrijgekochte huisgenooten naar Windessi mede te krijgen, maar niemand hunner wilde de heerlijke vrijheid opgeven. Jonathan en zijn vrouw Catrien, de oudste der vrijgekochten, leefden met de overigen in voortdurenden twist. Over en weer beschuldigde men elkaar van diefstal uit de nalatenschap. Voor onderhoud van huis en erf was Jonathan aangesteld. Van alle gedoopten leefden de vrijgekochte Josef en zijn vrouw als ware Christenen.

Zoo ging er een jaar voorbij. In dien tijd was zendeling Van Balen al eens gepolst of er toch geen andere pandita zou komen. Dat huis stond daar maar leeg. 't Zou toch veel aangenamer zijn als er weer een zendeling was. Er werden geen beloften afgelegd zoo als jaren geleden, toen er sprake was dat Roon een zendeling zou krijgen. Men zei heel oprecht dat het veel aangenamer was als het huis bewoond werd. Zonder dat het volk kon bevatten wat beweerd werd, zei men: „Door het licht, dat uit het huis straalt, kunnen wij goede koers nemen als wij 's avonds buiten zijn om te visschen”. Het zendingshuis deed dienst als zoeklicht en wees hun den weg! Als de zendeling ging slapen gingen de lampen uit. Och, op geestelijk gebied was hun lamp gedoofd! Het volk dat in duisternis wandelde miste het licht, maar wie kon denken aan eeuwigheidslicht? Toch zou aan hun verlangen voldaan worden.

Schrijver dezès was reeds zeven jaar op Anday werkzaam geweest. Wegens de krachten sloopende malaria, die zijn echtgenootte ondermijnde, moest zij, op medisch advies, Anday verlaten en direct naar Ternate onder geneeskundige behandeling. Daar werd haar geen toestemming verleend naar Papoea terug te keeren. Het Bestuur in Holland verleende geen overplaatsing buiten Nieuw-Guinee.

Toen spraken de zendingen den wensch uit dat Anday onbezet zou blijven, maar dat ik mij op Roon zou vestigen. Mijn vrouw kwam met de kinderen van Ternate terug en zoo bleven wij als zendingen op Nieuw-Guinee. Gehoopt werd dat de Rooners het leven van een zendingsfamilie zouden gade slaan, dat er mede onder de vrouwen iets gewerkt zou worden,

want er was daar steeds met halve kracht gewerkt. Zonder verdere leiding van een zendeling zou zeker al den voorarbeid als verloren zijn. Wij meenden dus den weg te gaan dien God ons wees.

Zoo is 't dan gebeurd dat wij ons op 17 Juli 1900 op Roon vestigden. Reeds aan boord werden wij door collega Van Balen, Jonathan en nog eenige Christenen, welkom geheeten. Zij allen toonden hun vreugde over onze komst. Erf en woonhuis alsmede de kerk, 't zag er alles keurig uit. Van af onze voorgaanderij konden wij het graf zien van den held die zijn leven hier gearbeid had. Een eenvoudig kruis, van ijzerhout, stond op een stapel steenen en wees de plek waar het stoffelijk overschot rust. Het volk betoonde zich ijverig en bracht zonder eenige vergoeding onze goederen in huis. Recht dankbaar waren wij voor dat hulpbetoon, want nauwelijks was alles binnen of de regen stroomde over het erf. Tegen drie uur vertrok onze Br Van Balen huiswaarts, terwijl tegen zonsondergang, ook de Camphuijs, die ons hier had gebracht, het anker hieuw en naar het Oosten opstoomde.

Reeds den volgenden dag hielden wij morgenaandacht en kwamen zieken om medicijnen. Maar ook kwam men tot ons met verschillende twistzaken. Wie had ons tot rechter over hen gesteld? Wat wij den menschen vriendelijk vraagden was dat wij toch eerst huis en inboedel op orde zouden brengen. Van de huisgemeente van Br Bink ontwaarden wij heel weinig. Wel leerden wij Jonathan en zijn vrouw beter kennen. Catharine, zijn vrouw, was een mensch die met niemand vrede kon hebben. Jonathan hielp ons de eerste dagen uitnemend. Voor hem was het geen goede dag geweest als hij met zijn vischnet niet was uitgeweest om ons wat toespis te bezorgen.

Het dorps hoofd kwam zich ook aan ons voorstellen. Hij hoopte spoedig gedoopt te worden. Twee dingen hadden hem den Doop belet. Hij was met twee vrouwen gehuwd en was ook zeer wispelturig. Met de Christenen wilde hij Christen zijn maar ook gaarne met de heidenen meelevén. Wat ik op mijn eersten post nimmer had aangetroffen, waren mannen met meer dan één vrouw gehuwd. Dat was op Roon heel gewoon. Eén paar jaar geleden was een Rooner gestorven die 14 weduwen achter liet!

Het dorps hoofd kwam mijn raad inwinnen hoe te handelen met twee geroofde mannen die men hem had uitgeleverd. Hoe hij die bij den controleur op Menoekwari kon brengen. In dezen tijd trad het Gouvernement handelend op. De bergbewoners zaten vrij veilig buiten de bemoeienissen van het Bestuur, maar de strandbewoners werden den sterken arm van het Gouvernement gewaar.

Den eersten Zondag begon ik met het kerk houden. Met behulp van de prachtige Bijbelsche platen van Callenbach, konden de hoorders zich beter voorstelling maken van het behandelde onderwerp. Men ging niet huiswaarts voor de plaat van dichtbij nog eens goed bekeken en besproken was. In de primitieve, donkere strandwoningen kon ik de platen niet gebruiken. De opkomst in de kerk was de eerste weken vrij goed te noemen, ofschoon geen belooning werd uitgereikt.

De school die zoo heel lang gesloten was geweest werd weer geopend. Met 27 kinderen begon ik. Eén leerling kon lezen en een paar kinderen kenden de letters. Voorts was het gloed nieuw materiaal. Ook kwamen eenige personen die het Dooponderricht wilden volgen; zes mannen en negen vrouwen. Dát zag er dus wel hoopvol uit. Met blijdschap begonnen wij den arbeid. Er was een deel der bevolking ons wel genegen en ontweek ons niet. Anderen kwamen als zij iets noodig hadden. Zoo kwam men een schop ter leen vragen om een graf te maken. Er was een meisje gestorven en ik had van geen ziektegeval gehoord. Er was dus geen medische hulp gevraagd. Dat kind werd begraven in een kofferkist, in de toko gekocht. Op die kist waren zelfs vier vlaggetjes. Of dit sieraad was of dat er een heidensch doel mee beoogd werd, is mij niet duidelijk geworden.

Al heel spoedig werden wij verblijd door de komst van het politie- en communicatievaartuig de „Bensbach”. De controleur bracht ons een gast, mevrouw Van Balen. Wij hadden goede dagen die maar veel te snel omvlogen, vooral omdat het vaartuig eenige dagen, binnen bepaalden tijd, terug kwam om haar huiswaarts te brengen. Voor die reis had het scheepje vier à vijf uur noodig.

Zoo langzaam aan kwam eenige regel en orde op het zendingsterrein. De grootste moeite bestond wel daarin om de

menschen aan regel te wennen. Als b.v. de kerkklok, een half uur voor den dienst geluid had, stoorde zich bijna niemand daar aan. Tot aan het einde van den dienst kwamen nog hoorders. Hoe storend dat was wordt begrepen vooral ook als nog gezegd wordt dat vele hoorders, onder den dienst, nog even naar buiten gingen en niet meer terug kwamen en . . . . de kerkdienst was binnen één uur geëindigd. Na vele waarschuwingen werd de kerkdeur gesloten na het tweede klokgelui, voorzang en Schriftlezing. Toen gebeurde het dat op herhaald kloppen een vrouw zich schreeuwend verwijderde en in haar woning haar verontwaardiging uitbrulde. De gevolgen waren dat vele kerkgangers niet meer kwamen maar . . . . de dienst werd niet meer gehinderd door gaanden en komenden.

In den eersten tijd was het in onze omgeving bijzonder rustig en stil. De nachtrust bleef ongestoord, wat vooral mijn echtgenoot ten goede kwam. Nachtelijke feesten werden niet gehouden maar . . . . men moest toch de instellingen der ouden nakomen! Voor de overledenen moesten beelden (korwars) gemaakt worden en die worden des nachts gemaakt onder gedans en gejoel. In dien tijd kwam mij een man vragen of de controleur boos zou zijn als zij 's nachts zouden zingen? Daar stond ik voor een moeilijk geval. Wijlen Br Bink had, wegens zijn enorme doofheid, de laatste jaren weinig last gehad door die nachtelijke feesten. H. H. Ambtenaren lieten de menschen feestvieren als het maar binnen de perken der betamelijkheid bleef. Maar wie bepaalde die perken? Geantwoord heb ik dat de Heere God die bijeenkomsten niet wilde, maar vooral wees ik daarop dat mijn zwakke vrouw de nachtrust niet kon ontbeeren. Het bleef gelukkig nog een poosje kalm.

Toen ik voor de eerste maal met mijn kinderen Zaterdagsmiddags langs de huizen roeide, om de menschen te herinneren dat het den volgenden dag Zondag zou zijn, en onze vaart tot Sjabes voortzetten, was onze ontvangst daar niet zoo heel aangenaam. Men nam niet eens notitie van ons. Er was pas jenever gekocht, met de bekende gevolgen. Er was hooggaande ruzie, men stond elkaar te woord met het afschieten van pijlen. Aan de huizen zag ik rissen doodskoppen hangen als trofeeën. Toch ging ik er den volgenden dag bij hoogwater, heen. In een der grootste huizen vergaderden wij. Tot mijn ver-

bazing telde ik 70 personen die kwamen hooren. In die groote breede gangen, in het midden dier paalwoningen, was ruimte genoeg. Alle hoorders zaten of lagen op den grond. Er werd geluisterd, maar hoe. De visschen, die men door de reten van den vloer, in zee zag zwemmen, hadden toch meer belangstelling dan de spreker. Ik zat daar op een kistje onder een rits doodskoppen. Met een rotang waren die, door het jeukbeen, aangeregen. Ik telde, roem der bewoners van dit huis: twintig gesnelde koppen! Of het Evangelie hier noodig is!

Wij maakten kennis met de nachtfeesten. Er moest een schelpen armband worden weggenomen of gebroken. Het kind, dat dien enkelring droeg, groeide zóó, dat het in het loopen belemmerd werd. Daarom werd des nachts op de noodige trommels en tifa's geslagen, gongen bromden eveneens, geschreeuwd werden onverstaanbare geluiden en op de nipalatten van den vloer traptten de voeten der feestvierders. Het was eenheidensch lawaai! Van slapen was geen sprake. Men vroeg niet of de controleur het goed vond. Men deed daarna steeds wat men wilde! Als men jenever had kunnen koopen was de hel losgebroken. Eens midden in den nacht brak er een geweldige onweer los, maar boven de donderslagen uit hoorden wij de trommen. Zoo bleef men tot 's morgens toe bezig. Eerst toen de kerkklok luidde, voor 't gebed, hield het rumoer op. Sommige kerkgangers waren ontsticht over dat nachtrumoer. Het was dubbel schande omdat er overal sterfgevallen waren door dysenterie en dan dat de zwakke mevrouw er ziek door werd. Wij hadden toch niet allen en alles tegen.

Met goeden moed voortgaan! Telkens kwamen er personen die wilden leeren om straks gedoopt te worden. Het aantal leerlingen was tot 26 geklommen. Zoo'n groot aantal was op geen der zendingsposten ooit geteld. Ook telde ik eenmaal 140 menschen in de kerk. Wij verheugden ons, maar met vrees. Het was het hoogtepunt van onzen arbeid op Roon! De vrees voor dysenterie beangstigde de bevolking. Op een avond was er plotseling een vreeselijk geschreeuw. Men had den geest gezien van een pas overleden dysenterie-lijder. Die geest was dreigend opgetreden! De ziekte verdween en mede het bescherming zoeken bij den Heere God. Men wilde wel voortgaan met kerk- en catechisatiebezoek als ik geld wilde leenen

om kleeren te koopen. Van alles wilde men zich aanschaffen als ik slechts geven of leenen wilde. Het stroovuurtje, dat zoo mooi opvlamde, brandde uit.

De maand October was een maand van verschrikking. Geweldige aardbevingen deden alles kraken. In een week telde ik 53 bevingen. Gelukkig dat huis en bijgebouwen veel konden verduren. In de kerk werd ook schoolgehouden. Voor alle zekerheid stonden de deuren open. Menigmaal begon de kerkklok te luiden van de felle beweging.

In dezen tijd kwamen er ook moeilijkheden met Jonathan. Zonder eenig verzoek vertrok deze met al zijn huisgenooten en bleef 14 dagen elders om sago te kloppen. Een andere vrijgekochte zoon van Br Bink wilde gaarne in mijn dienst hem vervangen. Toen Jonathan terug kwam en ik hem vertelde dat van nu af aan Jan zijn plaatsvervanger was, leek het of de vrouw van Jonathan als van den duivel bezeten was. Zij brulde het overal uit dat de menschen gelijk hadden die van christendom en zendelingen zich niets aantrokken. Die vrouw prees de menschen die niet meer wilden leeren. De breuk was gekomen. Van alle leerlingen bleven er slechts drie getrouw. Het was een bittere ervaring, maar ik kon niet anders gehandeld hebben.

Makkelijk werd het ons niet. Met onze levensmiddelen waren wij aangewezen op hetgeen van elders werd aangevoerd. Nu bleef de boot 15 dagen langer uit dan de dienstregeling aangaf. Dat was vreugde toen de mail binnenkwam met levensmiddelen. Collega Van Balen was al dien tijd onze gast geweest. Tweemaal had hij dien wachttijd onderbroken en was naar Windessi gevaren, want daar wachtte zijn vrouw in groote ongerustheid. Die boot had ook heel wat post aangebracht, ook een schrijven van de heeren Gunning en Van Boetzelaer dat zij de volgende week op Roon zouden komen om bij ons conferentie te houden; zij waren in de Doréhbaai achter gebleven.

Vijf dagen later kwamen de heeren inspectors alsmede de broeders Van Hasselt, vader en zoon, via Windessi. Collega Van Balen bracht hen met zijn motor. Gezegende besprekingen werden gehouden. Zelfs hadden wij een bijeenkomst met de bevolking in de kerk. Groot was de opkomst. Men wilde die menschen zien die de zendelingen ook naar Papoea zenden!

Met vernieuwde toewijding konden wij voortgaan. Het had alle arbeiders bemoedigd, want in den strijd tegen de machten der duisternis, kwamen weer nieuwe moeilijkheden. Rechts tegen over ons huis, woonde Marisi. Hij wierp zich op als konoor, gezant van den Heer Jezus. Zijn huis was met boomtakken versierd. Met den Heer Jezus, zeide hij, had hij des nachts besprekingen. Deze heeft hem gezegd dat hij zijn huis moet versieren met boomtakken, dan blijft hij gevrijwaard tegen de pokziekte. Zoo heeft hij ook een wacht van honderd engelen. Wie ziek is zal Marisi genezen. Hij heeft een recept voor geneesmiddelen tegen alle ziekten. Plotseling hoorden wij van zijn wondere daden en deze legden hem geen windeieren. Menig gesprek heb ik met Marisi en zijn broer gehouden en hem openlijk voor een bedrieger uitgemaakt. In dien tijd was er weer overvloed van palmwijn en de nachtelijke zwelgpertijen werden gehouden. Biakkers, die den palmwijn aanvoerden, schreeuwden nog heftiger dan de Rooners, die er reeds berucht om waren. Vele nachten werd de slaap ons belemmerd. Kerstfeest vierden wij met de huisgenooten en met hen die komen wilden. Het waren goede dagen, alleen de echte Pappoesche koortsen kwamen de krachten mijner vrouw weer ondermijnen. Tusschen Kerstfeest en nieuwjaar waren de nachten aardig rustig, maar met nieuwjaarsdag, werd de shade ingehaald. Ons dorps hoofd met zijn beide vrouwen wilden door den H. Doop in de gemeente worden opgenomen. Helaas kon ik zijn verzoek niet inwilligen. Nooit was hij Zondags thuis. Van zijn korwaars en heidensche hocus-pocus kon hij geen afstand doen. Hij wilde twee wegen gaan, de waarachtige keus werd niet gedaan. Als hij 's Zondags soms thuis was bleef hij wegens ziekte afwezig uit de kerk. Op een Zondagmiddag lag het stoomscheepje van den controleur op de reede. De eerste die daar zijn opwachting maakte was ons dorps hoofd. Dien geheelen dag was hij weg gebleven. Den volgenden dag kwam hij mij vragen zijn voorspraak te willen zijn bij den controleur. Hij wilde een vlag hebben en uitsteken als de controleur kwam, want de konoor Marisi had ook een vlag! Bij deze gelegenheid vertelde ik hem dat hij met Paschen niet zou gedoopt worden. Hij trok het zich weinig aan, een mooie vlag was meer gewenscht!

Marisi gaat met zijn practijk verder. Zondags houdt hij kerk. Voor twee rijksdaalders doopt hij. Wie gedoopt is blijft van pokziekte vrij en is gereed voor den hemel. Ik hoorde de namen van menschen die geen catechisatie meer bezochten maar door den konoor gedoopt zijn. Op Zondag, na kerktijd, bezocht ik Marisi. Ik vond hem in gezelschap van eenige menschen rondom een grooten schotel sagobrei. Zoo als men mij later mededeelde had hij daarmede het avondmaal bediend. Ik vroeg hem of ik ook mocht hooren wat hij te zeggen had. Op al mijn vragen zweeg hij. Ik vertelde hem dat hij geen dienstknecht van God was maar een van den duivel. Alle menschen in de omringende huizen waren op de achtergaanderijen verschenen en luisterden. Ik vroeg hem en alle aanwezigen om mede naar de kerk te gaan. Daar zou hij, Marisi en ik tot God bidden. Onder groote stilte roeide ik naar huis. Niemand kwam 's middags ter kerk. Wij droegen den konoor ernstig in den gebede aan den Heer op. Hij zou zijn eer handhaven! Wij voelden den ernst van onzen handel, maar gaven alles over in de hand onzes Gods. Uit de kerk huiswaarts gaande zag ik dat de vlag van Marisi's huis verdwenen was. Ook de bank van het platte dak was weggenomen en een paar dagen later zelfs de vlaggestok.

Op Goeden Vrijdag vierden wij het H. Avondmaal. Twee vrouwen moest ik uitsluiten. Twistzaken waren bijgelegd. Het was waarlijk onder de weinigen: Voorbereiding. Het dorps-hoofd kwam mij drie korwaars brengen. Hij zeide de andere reeds verbrand te hebben. Ik kon zijn woord niet gelooven en weigerde hem reeds te doopen. Op den bepaalden dag waren wij met ons achten vereend om bij Brood en Beker den dood des Heeren te gedenken. Wij spraken over de woorden van Rom. 8 : 35: Wie zal ons scheiden van de liefde van Christus? Uit 's Heeren volheid mochten wij spreken. Wie had kunnen vermoeden dat dit de laatste kerkgang mijner gade zou zijn? Dienzelfden dag herhaalden zich de koortsaanvallen. Paschen konden wij geen kerk houden. Een prauw kon ik naar Windessi zenden. Toen de motor voor anker lag en Van Balen arriveerde was de kranke bewusteloos en den dag daarop werd zij bevorderd tot heerlijkheid! Naast onzen broeder Bink is het stoffelijk overschot ter ruste gelegd. De Heere God gaf ons

kracht om de smart te dragen. De bevolking was in de kerk aanwezig en kon hooren wat Br Van Balen en ik te zeggen hadden. Dat de Almachtige ook door dit offer tot de menschen sprak van Zijne liefde tot hen, ach wie hunner kon dat besef-fen? De boodschap die Marisi rondbazuinde sprak duidelijker taal: „Mijn korwaar heeft haar gedood!”

Op dringend verzoek van Br Van Balen zijn wij des morgens afgereisd om op Windessi tot herademing te komen. Wij hebben het daar, in de dagen van smart en rouw, goed gehad. Na een tiental dagen kwamen wij terug in het verlaten huis. Gelukkig dat Br Van Balen bleef wachten op de komende mail. De geheele week werd weer vergeefs uitgezien naar de boot, zoodat Zaterdagmiddags onze gast heenging om op eigen post den Zondag door te brengen. Op dien dag heb ik het Paasch-Evangelie gebracht. Met groote aandacht werd geluisterd naar de prediking der opstanding. Men wil op Roon nog wel luisteren, maar geen daders des Woords worden. De strijd om de beslissende keuze te doen is zoo zwaar.

Vreeselijke dagen van dronkenmans-uitspattingen beleefden wij daarna. Gewoonlijk eindigden deze uitspattingen met gevechten, het vernielen van elkanders eigendom en toegebrachte verwondingen.

De terugkeerende boot nam een telegram aan het Hoofd-bestuur mede, met verzoek om naar Holland te gaan, daar ik zonder hulp van elders voor mijn drie kinderen niet kon zorgen. Zeer moeilijke dagen braken voor mij aan, maar wij deden wat gedaan kon worden om alles nog vlot te behandelen. Het volk had ons heelemaal niet meer noodig. De God van den zendeling hielp toch ook niet. Ontzettend was gewoonlijk des nachts de dronkenmans-herrie. Wij werden er gelukkig immuun op en sliepen er doorheen. Einde Juli werden de nachten rustiger. De palmwijn raakte weer gedaan. De bewoners van Roon kwamen weer tot zichzelf en weer meer menschen bezochten de kerk. Veel hoorde ik niet van wat er op Roon voorviel, maar toen begin Augustus de controleur met zijn schip hier binnen kwam werd hem dadelijk gerapporteerd dat een paar dagen geleden zes prauwen op raak uitgevaren waren naar Biak. Men wilde daar heengaan om oude moord- en roof-zaken te vereffenen. Of de raakmakers inmiddels gewaar-

schuwd waren bleef geheim, want de controleur, die hen direct achterop stoomde, heeft niets ontdekt.

Het Gouvernementsvaartuig bracht ons extra post. Mij werd gemeld dat er voor Roon niemand was die mij kon vervangen. Naar omstandigheden moest ik handelen. Toestemming tot verlof werd verleend. Inmiddels had ik, met de collega's, afgesproken dat de Ambonsche goeroe, die op Roon zou komen, door mij tot het werk zou worden ingeleid om dan, na twee maanden, af te reizen. Half Augustus kwam de Ambonsche helper met zijn echtgenoot. Dat was voor mij een heele hulp. Reeds den eersten Zondag sprak hij, in de Maleische taal, een kort woord. Den volgenden dag werkte hij ook mede op school. Ik kwam tot verademing. De vrouw van den goeroe nam veel van de huiselijke bezigheden van mij over en zorgde mede voor mijn kinderen. Ik kon nu weer 's Zondags naar Sjabes. Daar was men wel in vrees, want het Gouvernement was op Windessi handelend opgetreden, een paar raakmakers waren ingerekend. Den controleur verwachtten de Rooners nu ook. De woning van Jonathan werd een opslagplaats van waardevolle voorwerpen. Het boeltje der bevolking was daar in veiligheid als de strafexpeditie handelend zou optreden. Overal was vrees! De school telde plotseling 35 leerlingen! Voor de goeroe hier was kreeg ik hoogstens 3 kinderen op school. Weer kwam bericht dat de controleur overal menschen gevangen had genomen. Zelfs een handelaar was geboeid aan boord gebracht. Steeds erger werd de vrees. Overal in het bosch werden schatten verborgen. Groote prauwen in het moerasland verstopt. Men was dus bezig de goederen in veiligheid te brengen. Elken nacht werd gezongen en feestgeviert. Voor de dooden werden korwaars gemaakt; voor de kindertjes, die nog nooit buiten gebracht waren en voor hen, die op verre tochten waren, werd druk gezongen. Zoo wilden de Rooners met geesten en heerschers op goeden voet blijven of komen. Den Zondag daarop volgend waren er 80 aanwezigen in de kerk. Toch was de bevolking nog niet gerust. Jonathan moest hun middelaar zijn. Hij kwam mij vragen om kennis te nemen van alle goederen door de bevolking betaald voor de moorden in 1897 van 7 menschen en de tien geroofde slaven. Nog een slaaf was op Noemfoor in leven en 814 stuks goe-

deren hadden zij reeds betaald. Of ik deze feiten den controleur wilde vertellen.

Rustig kon men afwachten de dingen die komen zouden. Toch was er verborgen angst. Op een avond blies men zelfs op de tritonschelp als of men met gesnelde koppen weerkeerde. Plotseling werd het angstig stil. Er werd gegild: Ze schieten! Een vuurschip! De controleur! Zeker, die was het! Wat vluchten kon vloog met bezittingen de huizen uit om zich in het bosch te verschuilen. Het was voor mij een onmogelijkheid dat het Gouvernementsvaartuig zou binnen komen. Aan het strand zag ik twee lichten en spoedig hoorde ik motorgeronk. Dát moest de Windessi zijn. Nu bekroopt mij de angst. Wat zou er op Windessi zijn dat mijn hulp werd ingeroepen? Wij beijverden ons om het prauwtje in zee te brengen. Gelukkig riep Br Van Balen mij toe, als antwoord op mijn vraag: Alles well! Ik kom je halen om nog een paar dagen bij ons te vertoeven eer je naar Holland gaat! De menschen zagen wie aan het strand kwam en konden gerust zijn, maar de angst had hen zoo overweldigd dat zij nog lang bezig bleven hun schatten te verbergen. De boodschap van Br Van Balen, dat de controleur voorloopig niet naar Roon zou komen, liet hen onverschillig. Zij vertrouwden dat bericht niet.

Van het vriendelijk aanbod van onzen collega maakte ik dankbaar gebruik. Den volgenden dag ging ik met mijn kinderen naar Windessi. Wij hadden prachtige stille zee, wind en stroom zelfs mee, zoodat wij met vier en een half uur varen op Windessi aan kwamen. Aangename dagen bracht ik bij de oude vrienden door. Als straks Roon vacant is zal de naaste collega van de familie Van Balen met 12 uur stoomen te bereiken zijn.

Bij onze thuiskomst vonden wij alles in goede orde. Maar de goeroe had kennis gemaakt met de brutaliteit der oud-vrijgekochten. Dezen stelden zich aan als de wettige eigenaren van het zendingserf. De klapperboomen werden terdege geplunderd, want, „dat zijn de boomen van onzen vader”. Alles hun rechtmatig eigendom waarover de goeroe niet te beschikken had! Onze vervanger zag de toekomst zorgelijk in. Als wij er niet zijn hoe zal hij het stellen? Ook hij zal moeten leeren op God te vertrouwen.

Heel spoedig kwam het dorps hoofd mij bezoeken. Hij kwam al weer vragen om den H. Doop voor zich en zijn beide vrouwen. En voor de zooveelste maal moest ik zijn verzoek afwijzen. Zelf verweet hij deze teleurstelling aan zijn domheid. Het gesprek eindigde: of ik dan niet wat kleeren voor hem had!

Nog hoorde ik dat een vrouw, van Jauer afkomstig, heel boos op mij is. De controleur heeft een vrouw van die plaats gevangen genomen. Die vrouw is familie van haar die boos op mij is. De controleur is wit en een Hollander en dat ben ik, de pandita van Roon, ook. Ergo: zij is boos op mij!

Aangenaam waren mijn laatste weken op Roon niet. Scheen het dat er, met de komst van den goeroe, eenig nieuw leven zou komen, alles was weer plotseling tot den ouden toestand terug gevallen. Kinderen kwamen niet meer op school; kerkgangers bleven weg. De vrouw van Jonathan stelde zich weer aan als een bezetene. Als hij den goeroe behulpzaam zal blijven moet hij f 10.— per maand ontvangen. Het zou voor allen een zegen zijn als de man zich zoo ver mogelijk van Roon verwijderde. Den laatsten Zondag sprak ik ook voor de laatste maal in de kerk over de roepstemmen Gods, reeds zoovele jaren op Roon gehoord, toen begon Jonathan's vrouw, met een naast haar zittende vrouw, te twisten en te schelden! Hoe vele vijandige menschen hebben hier onkruid onder de tarwe gezaaid? En toch, Gods Woord zal niet ledig tot Hem wederkeeren!

Het stoomschip kwam op de reede. Onze woning werd verlaten. Nog eenmaal ging ik met mijn kinderen naar het graf en namen afscheid. Om het kruis mijner vrouw en dat van Br Bink hingen wij een bloemkrans en toen . . . naar het schip. Niemand der bevolking nam eenige notitie van ons. Wij kregen het gevoel heen te gaan zonder begeerd te zijn. Tot zonsondergang bleef het schip op de reede liggen. Br Van Balen nam afscheid van ons en vertrok. De lading was ingenomen. Aan het strand was niemand te zien. 't Was een gewijde stilte. De kinderen speelden aan dek en genoten van al dat moois. Ik stond aan de reeling en keek naar het verlaten huis; naar het graf waar op het kruis stond dat naar boven wees. Alles was zoo plechtig tot dat het schip de stoomfluit deed gillen als teeken van vertrek. Nog een paar handelaars kwamen haastig

aangeroeid. De sloopstrap en het anker werden geheschen, de schroef begon te draaien. Een man, in een klein prauwtje, kwam nog naderbij. Die man was Marisi, de konoor, die mij spottend aankeek. Geen notitie nam ik van hem; zoo lang ik kon bleef ik staren naar het kruis dat naar boven wees. Als een die den strijd verloren had ging ik heen en liet daar zoo veel achter. Hoe veel offers waren daar op Roon reeds gebracht! Waarom ging ik als een geslagene heen? Het was ons een onoplosbaar raadsel, maar het woord des Heeren kwam in mij op: Wat Ik nu doe weet gij niet, later zult gij het verstaan. Het was nog een beproevingstijd. Het levend zaad des Woords zou op Gods tijd ontkiemen en vrucht voortbrengen.

Na ons vertrek bleef dus Roon onder leiding van den Ambonschen goeroe Apituly, terwijl om de acht weken zendeling Van Balen daar eenige dagen vertoefde. De goeroe gaf dan rapport over de verloopene weken. Na een jaar arbeid bracht hij het volgende verslag uit:

In het begin bezigde ik het Maleisch, maar de menschen zeiden mij: Het Maleisch is moeilijk, daar weten wij niet veel van. Daarom leerde ik langzamerhand in het Noemfoorsch. Zij zeiden mij ook: Wij komen altijd in de kerk maar de goeroe geeft ons niets! Tabak, gambier of pinang die zouden bewijzen dat de goeroe ons liefheeft. Daarom willen wij niet in de aandacht of kerk komen. Ik antwoordde hun: Waarom spreekt gij zoo? Als gij den Heer Jezus gehoorzaam wilt worden zoudt gij geen belooning vragen aan een dienstknecht des Heeren op deze aarde. Want de belooning voor hen, die gelooven, is in den hemel! Ofschoon ik veel sprak, zij dachten er niet over na. Als zij niet ter kerk komen ga ik ze zoeken en roepen in hun huizen, de mannen en de vrouwen en ook de kinderen voor de school. Ik denk dat zij alleen willen luisteren als zij iets krijgen. Een deel der Christenen luistert naar mij, anderen kijken tegen mij, maar steeds spreek ik zacht tot hen en tracht vrede te stichten. Tijdens het groote doodenfeest hielpen de Christenen. De ongeloovigen zongen, dansten en volgden den adat der ouden. Wij konden dat niet verhinderen. Als er Zondags gewerkt wordt, spreek ik er tegen, verhinder ik het en ze houden op. In dit jaar stierf hier een vrouw, kort geleden

getrouwd. De vader der doode dacht dat de geest der aangehuwde familie den dood veroorzaakt had. In zijn woede nam hij zijn korwaars en verbrandde ze op het strand, hopende dat die familie nu ook spoedig zou sterven, omdat de korwaars, evenals de Heere God, de menschen zouden dooden. Maar een der aangehuwde familie, dat ziende, werd mede vertoornd en haalde ook zijn korwaars en verbrandde die, opdat nu ook de vader, moeder en familie der doode zouden sterven. Velen, ziende dat die twee hun korwaars verbrandden, vreesden zeer, denkende dat de korwaars hen dooden zouden. Zij vertrokken naar een andere plaats. Voor zij vertrokken zeiden zij tot mij: Goeroe! ga gauw weg opdat gij niet sterft! Maar ik zeide: Ik vrees voor geen korwaar. Ik vrees den Heere God alleen, die hemel en aarde regeert.

De toestand op Roon bleef vrijwel dezelfde. Een jaar later vertelt de goeroe dat sommige menschen wegblijven uit de godsdienstoefeningen. Twee mannen verontschuldigen zich omdat zij geen kleeren hadden. „Indien de goeroe ons kleeren geeft, best! dan willen wij wel met den goeroe leeren.” De goeroe zei: „Ik heb zelf moeite met mijn kleederen, hoe kan ik jelui dan helpen?” Toen zij mijn woorden hoorden werden zij boos. Nu leeren zij niet meer. Een andere man, een Christen, vertelde dat hij niet kon kerkgaan. „Mijn lichaam heeft veel pijn. Groote wonden heb ik op mijn lichaam. Ik kan geen kleeren aan hebben. Daarom kom ik niet ter kerk.” De persoon, over wien de goeroe schreef, was tijdens ons verblijf op Roon, lepralijder en steeds onder mijn behandeling. Na ons vertrek had hij in een twist over vruchtboomen, iemand zwaar verwond en vluchtte hij van Roon. Met zendeling Van Balen wilde hij niet in contact komen.

Het bleef voor den goeroe een tijd van hoop en vrees. Een oud man die reeds jaren geleden Christen wilde worden, maar het nooit meende, de oude Sahooi, werd ernstig ziek. Toen wilde hij werkelijk Christen worden en vroeg om den Doop. Omdat de goeroe zeide dat dit zijn werk niet was maar het werk van den pandita, wilde Sahooi dat zijn kinderen hem naar Windessi zouden brengen opdat hij daar den Doop zou ontvangen. Zijn wensch is vervuld. Br Van Balen heeft hem gedoopt en eenige dagen later is hij gestorven en als Christen

begraven. Die man was jaren lang hinkende geweest op twee gedachten. Hij was, onder den spot der menigte onverschillig geworden. Als allen den overstap deden, dān, dān. Daarop werd gewacht. Hoe vele jaren zou men nog naar dien stap uitzien?

Om de acht weken kwam de consulent naar Roon om daar den mailstoomer aan te treffen om daarna, met de aangevoerde levensmiddelen, naar Windessi weer te keeren. Gewoonlijk namen de Rooners niet de minste notitie van hem. In getrouwheid zette de goeroe zijn arbeid voort. Ook hij was verzekerd dat op 's Heeren tijd het Evangeliezaad zou ontkiemen. Dankbaar kon hij melden dat het aantal kerkgangers niet verminderte en de catechisanten bleven komen. Blij was hij als zendeling Van Balen eenige dagen op Roon was en dan over alle aangelegenheden kon spreken.

In het jaar 1906 kreeg schrijver dezes overplaatsing naar Halmahera. Daar moest het aantal zendingen worden vermeerderd. Op Nieuw-Guinee zou de arbeid gaande blijven. Voor mijn overplaatsing moest er eerst conferentie gehouden worden op Windessi. De boot die ons daarheen voerde deed eerst Roon aan. Dāt had ik niet durven denken dat ik daar nog eens zou komen. Het was Zondagmorgen, 8 Juli 1906, dat de boot daar voor anker kwam. Vriendelijk werden wij door velen begroet. Spoedig kwam ook de goeroe aan boord. Hij vroeg mij den morgendienst te houden. Ook aan het strand werden wij door velen begroet en spoedig daarna stonden nog meer gekleede Rooners ons op te wachten. Zoo'n ontvangst hadden wij niet durven denken. In de kerk sprak ik naar aanleiding van Mattheüs 6 : 24—34. Er was gespannen aandacht. Wat was dat alles een groot verschil met eenige jaren geleden! Van den goeroe hoorde ik dat hij 30 catechisanten heeft die getrouw komen. Onze verwondering werd nog grooter. Toen wij naar boord zouden terugkeeren kwamen vele vrouwen ons helpen om in de prauw te komen. Zij vroegen aan mijn vrouw dat ik toch niet van Papoea moest heengaan maar naar Roon terug komen! Maar onze overplaatsing was afgekomen en . . . op Roon had al eens meer een stroovuurtje gebrand dat spoedig uitging en veel teleurstelling bracht.

In December van dat jaar kwam Van Balen weer naar Roon.

Ook hij stond verbaasd toen hij de vele personen zag die op hem wachtten. Nadat zij hem begroet hadden gingen zij weer naar hun woning. De goeroe vertelde dat deze menschen nieuwe catechisanten waren die Christen wilden worden. Twee maanden later, toen hij weer op Roon kwam, bleek het wel duidelijk dat het geen schijnbeweging was. De bloesems gingen vrucht zetten. De goeroe vertelde dat de catechisanten zeer getrouw waren. Jongelui, die lezen konden, hielpen 's avonds de catechisanten, in hunne huizen, om hun het onderwijs te verduidelijken. Waarlijk, hier begon men de onnaspeurlijke werking van Gods Geest te ervaren. De consulent haastte zich om deze blijde tijding naar Holland te melden. Roon, het stiefkind der Papoea-zending, het oord van tranen en graven, begon te ontwaken. De ontferming Gods werd aangevoeld. Het verachte werd door Hem verkoren. Daar zou Hij zijne overvloedige genade betoonen. De ontwaking tot nieuw leven was niet verre meer!

Op den eersten Pinksterdag, toen de Geest des Heeren kwam in alle zielen die geloofden, werd de vraag gesteld: Wat kan dit toch zijn? Daar waren spotters die Gods werk verachtelijk maakten. Zóó was het ook op Roon. De konoor Marisi, over wien reeds geschreven werd, kwam opnieuw in actie. Elken nacht vergaderde hij zijn volgelingen om hen van het Evangelie nog meer afkeerig te maken. Dát gelukte hem niet, maar hij zond z'n broer naar den controleur te Manokwari. Daar werd n.b. de goeroe aangeklaagd omdat deze hem tegenwerkte! De goeroe eischt dat hij niet elken nacht met zijn gongs en trommen de rust verstoort! Die aanklacht werd van de hand gewezen.

Het werk ging gestadig voort. Nieuwe leden werden na afgelegde belijdenis gedoopt en met verheuging des harten werd het H. Avondmaal gevierd. Maar Marisi zat nog niet stil. Op Jende zelf kon hij zich niet uitleven. Daar zat hij te dicht bij den goeroe, dus niet vrij genoeg. Met zijn volgelingen verhuisde hij naar het tegenover Roon gelegen Rarije, daar vestigde hij zich over den zendingspost op ongeveer 25 minuten roeiens afstand. Daar zou nu elken nacht feest zijn. Marisi zou bewerken dat de goeroe alleen honden en varkens zou overhouden om dien te leeren. Eenige catechisanten volgden den

konoor en gevreesd werd dat meerderen zouden volgen. Toch kwam telkens weer 's Heeren leiding aan het licht. Een Mohammedaan was met een vrouw van Roon naar Mekka gegaan. Wanneer hij uit Mekka terug zou komen als een heilig man, als hadji, dan zou hij de heerlijkheid van zijn godsdienst aan de Rooners bekend maken. Wie zou dan nog Christen willen worden? Er werd op hun wederkomst gewacht. De mailbooten kwamen steeds op bepaalden tijd, maar de man uit Mekka bleef weg. Eindelijk werd gehoord dat die man met zijn vrouw op den pelgrimstocht overleden waren. De menschen spraken over dat sterven en zij zagen daarin Gods vinger. „Zeker, God is ook te Mekka”, zoo zeiden zij, die eerst voor de gevolgen van die reis vreesden, „maar Hij heerscht overal en is nabij elk die op Zijn hulp wacht!”

Daar kwam beweging tot het Christendom. Schoolkinderen kwamen geregeld, catechisanten bleven niet meer om elk wisse-wasje weg en de kerkdiensten werden getrouw bezocht. Het Evangeliezaad begon te ontkiemen! Nieuw leven werd op dien akker des doods ontwaard. Na zoovele jaren van vijandig en lijdelijk verzet tegen het Evangelie des kruises, brak het nieuwe leven door. God sprak: Daar zij licht! en de nieuwe dag brak aan.

Dat de zendelingen van Nieuw-Guinee van af hun vestiging steeds slaven hebben vrijgekocht, daar is reeds eerder over gehandeld. Zoo had ook zendeling Bink vele kinderen uit slavernij verlost. Veel vreugde maar ook veel leed hebben die vrijgekochten bezorgd. Bink had zijn jongens het timmeren geleerd en telkens werd de hulp van die timmerlui gevraagd, vooral door vreemde handelaren. Een van die mannen die zijn vak goed verstond was Jan. Dat was een echte vrijbouter, die zijn pleegvader niet zoo veel vreugde heeft gegeven. Hij zwierf liever in het gebergte om voor handelaren paradijsvogels te schieten. Zoo nu en dan vertoefde hij met Martha, zijn vrouw, op Roon. Daar leefde hij dan weer als een der vrijgekochte jongens van den zendeling. Jan was lidmaat der Gemeente maar handelde en wandelde naar het goeddunken zijns harten en zijn leven was nu zoo, dat er geen kwaad van was te zeggen. In dien tijd had hij van een vreemdeling werk gekregen. In een handelsvaartuig moest hij planken verwisselen en deed dat

werk als een echt scheepstimmerman. De planken had hij in het bosch gekapt en dat versche hout werd in gewenschten vorm en bocht gebracht door sterk gespannen rotan, terwijl door een smeulend vuurtje, onder die boegplank aangebracht, de blijvende vorm behouden bleef. Sterk stond die liaan gespannen en plotseling knapte die stuk. De plank schoot los en Jan werd getroffen. Een geweldigen slag kreeg hij op den buik en was niet in staat zich op te heffen. Er was op Roon geen hulp voor hem en men meende dat het niet zoo ernstig was. Zendeling Van Balen werd niet gewaarschuwd en zoo bleef Jan liggen. Met stil liggen zou het wel weer in orde komen. Lichamelijk kwam het niet, maar geestelijk kwam het wel in orde. In deze dagen had Jan gelegenheid om over een-en-ander na te denken. Had hij geleefd zooals zijn pleegvader hem had voorgehouden? Was zijn leven een leven geweest tot eer van God? Over al zijn verkeerdheden en zonden dacht hij ernstig na. In dat huis aan het strand, in het hokje waar Jan lag, heeft de zieke ernstig nagedacht. Als hij sterven moest, waar zou hij heengaan! Tot Jezus? Zijn pijnen verminderden niet en naar ziel en lichaam gaf Jan zich over aan den Heere God in Wiens naam hij zoo heel lang geleden gedoopt was. Op een nacht ontwaakte hij uit den slaap. Hij heeft gedroomd en dien droom vertelt hij aan Martha, zijn vrouw. Hij is in een wonder vreemd land geweest. Voor een groot huis stond hij, dat gesloten was met een ijzeren deur. Daar ging hij door naar binnen. In een groote ruime kamer stond hij. Een zilveren deur ging open en Jan ging binnen. Toen ontwaarde hij een gouden deur en ook deze ging open. Verbaasd keek hij om zich heen. Hij stond in een kamer van louter goud. Prachtig, prachtig! Alle menschen wandelden daar in reine witte kleeren. Ontelbaar veel kleine meisjes, eveneens in het wit gekleed met gekleurde zijden linten in hare haren, gingen hem voorbij en zagen hem vriendelijk aan. Een man trad de gouden zaal binnen, gekleed met een lang wit gewaad. Deze kwam naar Jan en vroeg hem waarom hij hier was. Heel gewoon gaf Jan ook een echt Pappoesch antwoord: Ach, ik kijk zoo maar eens rond! De oude man gaf een afdoend antwoord. Ja, maar je behoort hier niet! Dat stelde hem erg teleur en Jan wilde zich verwijderen, maar die oude man zei hem nog even te wachten. Deze nam een

groot boek ter hand, een boek nog veel grooter dan die Bijbel van mijnheer Bink. In dat boek bladerde hij en zocht op eenige bladzijden. Toen zeide hij: Jan, je naam staat nog niet ingeschreven. Ga nu terug. Vertel aan je vrouw en allen menschen dat je over drie nachten terug moet komen! Een luik in den vloer werd geopend en daar was een gouden ladder waar langs hij naar beneden ging.

Door dezen droom was Jan verzekerd dat hij over drie nachten zou sterven. De Almachtige had tot Jan gesproken. En ieder die dien droom hoorde vertellen was volkomen overtuigd dat God zelf doen zou alles dat Jan voorspeld was. De Rooners waren geweldig onder den indruk van hetgeen gebeuren zou. Aan ieder die Jan bezocht vertelde hij zijn droom en vermaande om toch te luisteren naar den leeraar. Ik weet zeker dat ik ga sterven, want dat heeft God mij gezegd! Verlaat toch het heidensche en zondige leven. Gods Woord liegt niet. De gouden trapleer opgaan en zoo naar den hemel. Met Martha sprak hij veel en vroeg haar om vergeving voor al het kwaad dat hij haar gedaan had. In elke woning werd gesproken over de dingen die te verwachten waren. Aan de Christenen en den goeroe werd gevraagd wat zij doen moesten om ook, net als Jan, de gouden trap te beklimmen. Jozef, een der mede vrijgekochten van Bink, die veel geleden had door valsche lepra, maar nu herstellende was, werd door de menschen van Mena gevraagd. Hij moest bij hen komen om hun den weg der zaligheid te leeren. Jozef wilde dat niet. Hij wilde zijn broer tot het einde toe verplegen. Die boodschap vertelde Jozef aan den lijder. Maar deze antwoordde: Als de menschen van Mena je roepen, blijf dan niet bij mij, maar ga naar hen toe en zeg hun dat zij het Woord van God moeten gelooven. Maar Jozef bleef bij hem omdat de zieke het zoo benauwd had.

Dat het den menschen van Roon geweldig had aangegrepen en zij verzekerd waren dat die droom een waarschuwing was van den grooten God, maakte hen angstig. Wat zou er gebeuren als die God kwam en Hij vond al die beelden welke zij vereerden? Zij wilden gereed zijn voor Zijn komst. Men sprak met den goeroe. Dat was op den Oudejaarsdag. Met al die heidensche leugenbeelden wilden zij het nieuwe jaar niet ingaan. Op den namiddag werden uit de huizen alle heidensche

attributen weggesleept. Die werden op een hoop gegooid en . . . de goeroe moest er den vlam in steken. Met het oude jaar rekende men af met het heidendom. Met het nieuwe jaar een nieuw volk! De goede keus was gedaan. Christus was door de bevolking aangenomen. Na zoovele jaren van arbeid en strijd, gebed en offers triomfeerde het Evangelie. De post waar zoo vele jaren de troon des satans gestaan had was een Bethel, een huis Gods geworden.

Tegen den avond van dien derden dag, dat was de Nieuwjaarsdag van het jaar 1907, ging Jan rustig slapen. Tegen middernacht ontwaakte hij en zat plotseling op zijn slaapmat en riep zijn vrouw: Martha, Martha, de gouden leer wordt neder gelaten! Jan gaf een snik en . . . zijn ziel was bij God.

Op dat zelfde oogenblik was in het Zendingshuis alles in rust. De vrouw van den voorganger droomt. Zij hoort de kerkklok luiden en staat op om te onderzoeken wie in den nacht de klok luidt. In haar droom gaat zij de kerk binnen en ontwaart daar twee mannen met witte kleederen gekleed, die onder den kerktoren het touw van de klok trekken. Zij vraagt hun waarom zij dat doen en hoort hun antwoord: „Wij komen Jan halen”. De njora hoort weeklagen uit de huizen aan het strand. Zij roept den goeroe wakker. Deze spoedt zich naar het strand en hoort daar de tijding dat Jan is heengegaan! De profetie van den droom had God in vervulling gebracht. Hier had God gesproken en Zijn woord was gehoord, begrepen en door de bevolking geloovig aanvaard. Als God spreekt, wie zal het keeren?

Op den tweeden Januari werd Jan begraven op de plaats die hij zelf begeerd had. Zeker is er op Papoea nooit een begrafenis geweest waar de bevolking zoo eerbiedig een doode ter ruste legde. Jan was, door dien droom, hun een prediker der gerechtigheid geworden. Het waarschuwendende woord op de stervenssponde gesproken, vond in de harten dier verstokte heidenen een toebereiden bodem en het woord wies en bracht honderdvoudig vrucht voort.

Dat droomverhaal ging wonder snel over het geheele eiland. Overal waar het gehoord werd vroegen de menschen: Wat wil toch dit zijn? Het bericht was waarheid; de bepaalde tijd van sterven vooraf bekend gemaakt, maakte geweldigen indruk.

En waar men tot nu toe het Evangelie had bespot of miskend, daar kwam men nu onder de macht van Gods daden. Overal waar men het nieuws van Roon hoorde brak men openlijk met het heidendom. Gods Geest vormde de harten tot bekeering. Het tranenzaad, drie en twintig jaren lang gezaaid en met zooveel gebed en offer geheiligd, ontkiemde. God sprak en de duisternis van het heidendom verdween. De Zonne der Gerechtigheid ging op over Roon. Het oude verdween, het werd alles nieuw. Van alle plaatsen reisden de menschen naar Roon om nadere inlichtingen in te winnen.

Wat bracht dat bericht over die opwekking te Roon groote vreugde bij de Papoesche Christenen. Hoe waren de weinige zendelingen verbaasd! Wijlen zending Bink had reeds gesproken: Als het God blijft op Nieuw-Guinee een opwekking te geven, zooals op Halmahera, zal het zeker niet op Roon beginnen!

De consulent van Roon deed wat hij kon om het werk in gevorderde banen te houden. Nu was mede de tijd gekomen voor den jongen zending Starrenburg om zich op den ouden post te vestigen. Van Balen had gewacht met de toediening van den H. Doop tot den vervanger het zelf zou doen. Vreugde was er bij de bevolking toen de jonge zending arriveerde en het zoo lang verlaten huis weer bewoond werd. Licht zou er 's avonds weer door de vensters stralen. Van uit zee zou men dan weer koers kunnen bepalen om huiswaarts te roeien. Maar wat meer zegt: Van nu af aan zou Christus, de Zonne der Gerechtigheid alom verkondigd en aangenomen worden. Nimmer was op Papoea met zooveel verlangen uitgezien naar een zending. De Heer der Zending had zijn weg gebaad. Al heel spoedig werden er nieuwe posten gevestigd waar Ambonsche helpers den arbeid begonnen. De menschen toonden hun ernstig verlangen tot het Christendom. Zij leverden hun heidensche attributen in om die te laten verbranden. Zonder eenige vergoeding werden in die plaatsen woonhuizen voor de goeroe's opgericht, zoo ook de school-kerken. Het was een eer Christen te zijn of het eerlang te worden.

Marisi de konoor, die steeds een tegenstander van het Evangelie was geweest, had eenige jaren voor de opwekking, Jendé verlaten. Op Rarijé, over Jendé, had hij zich met zijn volge-

lingen gevestigd. Marisi verliet zijn plaats, want nu kon de goeroe de honden en de varkens leeren. Het zal den man wel minder aangenaam geweest zijn dat ook velen van zijn volgelingen hem in den steek lieten, zich weer te Jendé vestigden en zelfs het christelijk onderwijs gingen volgen. Om welke redenen Marisi zich ook weer ging vestigen op zijn oude woonplaats, dat zal wel geheim blijven. Op Jendé was veel veranderd! Er waren geen nachtelijke drink- en danspartijen meer. De oude konoor had geen gemeenschap meer met Manseren Jesoes zooals hij beweerde vroeger steeds gehad te hebben. Wonderlijk! Ook Marisi wilde Christen worden en meldde zich als doopcandidaat. Deed hij dat met een waarachtig hart? Dät weet alleen de Kenner der harten. Zijn vijandschap tot het Evangelie was veranderd in toegenegenheid.

Tijdens de voorbereiding tot den H. Doop brak er weer een pokken-epidemie uit. Vorige jaren hadden de zendelingen heel wat menschen gevaccineerd; ieder die zich toen aanmeldde werd geholpen. Nu was er geen koepokstof voorhanden. Ook op Roon kwam die vreeselijke ziekte. Een der eersten die werd aangetast was Marisi. Toen hij ellendig ter neer lag had hij nog den zending aan zijn sponde gezien. En Marisi stierf! Allen die den gewezen konoor in zijn werk gekend en zijn fellen haat tegen het Christendom meegemaakt hadden waren met verbazing vervuld. Men zeide: Dit is Gods vinger!

Wie, o God van macht en sterkte!
 Moet niet opgetogen staan
 Over 't geen Uw trouw bewerkte,
 Over Uwe liefdedaân?
 Hoe ontsluit Uw hand de deuren!
 Troost bereidt Gij hun, die treuren,
 Nu w'alom in 't heidenland
 't Kruis des Heeren zien geplant.

